

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
ІМЕНІ П. Л. ШУПИКА

ЗАТВЕРДЖЕНО

Рішення вченої ради НУОЗ України
імені П. Л. Шупика

Протокол від 21.12.2022 № 10

Заступник голови вченої ради
д-р. кор. НАМН України
професор

Александр Толстанов
Олександр ТОЛСТАНОВ

ОСВІТНЯ ПРОГРАМА
у сфері післядипломної освіти
(підготовка в інтернатурі)

Галузь знань:	22 «Охорона здоров'я»
Спеціальність:	225 «Медична психологія»
Вид освітньої діяльності:	сфера післядипломної освіти – підготовка в інтернатурі
Професійна кваліфікація:	лікар-спеціаліст «Медична психологія»

Київ 2022

ПЕРЕДМОВА

Ця освітня програма розроблена на основі передового світового досвіду і сучасних тенденцій підготовки лікарів-інтернів за спеціальністю «Медична психологія», відповідно до Примірної програми підготовки в інтернатурі за спеціальністю 225 МЕДИЧНА ПСИХОЛОГІЯ в галузі знань 22 ОХОРОНА ЗДОРОВ'Я, затвердженої наказом МОЗ України від 14 липня 2022 р. №1219

Освітня програма ґрунтується на положеннях Конституції України, законах України «Про освіту», «Про вищу освіту», «Про професійний розвиток працівників», «Про психіатричну допомогу», Наказу МОЗ України від 14 липня 2022 року № 1219 «Про затвердження примірних програм підготовки в інтернатурі за спеціальностями «Акушерство та гінекологія», «Внутрішні хвороби», «Дитяча хірургія», «Епідеміологія», «Неврологія», «Офтальмологія», «Ортопедія і травматологія», «Педіатрія», «Психіатрія», «Хірургія», «Стоматологія», «Медична психологія», «Медицина невідкладних станів», «Інфекційні хвороби», Наказу МОЗ України № 1254 від 22 червня 2021 року "Про затвердження Положення про інтернатуру та вторинну лікарську (провізорську) спеціалізацію», зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 17 серпня 2021 року за № 1081/36703; Наказу МОЗ України від 16.03.2022 р. № 493 «Про внесення змін до наказу Міністерства охорони здоров'я України від 22 червня 2021 року № 1254», Наказу МОЗ України № 805 від 13 травня 2022 року «Про внесення змін до наказу Міністерства охорони здоров'я України від 22 червня 2021 року № 1254», Довідника кваліфікаційних характеристик професій. Випуск 78 «Охорона здоров'я»; Статуту НУОЗ України імені П. Л. Шупика та інших локальних нормативних документів, що регламентують підвищення кваліфікації та підготовку фахівців галузі знань «Охорона здоров'я» на післядипломному етапі.

Програмні результати навчання (ПРН) за освітньою програмою у сфері післядипломної освіти (підготовка в інтернатурі) – знання, уміння, навички, способи мислення, погляди, цінності, інші особисті якості, які можна ідентифікувати, спланувати, оцінити і виміряти й які особа здатна продемонструвати після завершення освітньої програми або окремих освітніх та практичних компонентів, що передбачають оволодіння компетентностями, визначеними Національною рамкою кваліфікацій (Довідника кваліфікаційних характеристик професій. Випуск 78 «Охорона здоров'я») для лікаря-спеціаліста за спеціальністю «Медична психологія».

Під час навчання за освітньою програмою у сфері післядипломної освіти (підготовка в інтернатурі) за спеціальністю «Медична психологія» лікарі-інтерни мають усі права і несуть відповідальність за свої дії відповідно до чинного законодавства.

Рецензії-відгуки зовнішніх стейкхолдерів:

Мішиєв В.Д. – директор Комунального некомерційного підприємства «Клінічна лікарня «Психіатрія»» виконавчого органу Київської міської ради (Київської міської державної адміністрації), заслужений лікар України, доктор медичних наук, професор.

Лоскутова І.В. – директор Комунального некомерційного підприємства «Міський заклад з надання психіатричної допомоги» виконавчого органу Київської міської ради (Київської міської державної адміністрації).

СКЛАД РОБОЧОЇ ГРУПИ

**Омелянович
Віталій Юрійович**

професор кафедри загальної, дитячої, судової психіатрії і наркології НУОЗ України імені П.Л. Шупика, д.мед.н., професор – гарант програми

**Пілягіна
Галина Яківна**

завідувач кафедри психіатрії, психотерапії та медичної психології, НУОЗ України імені П.Л. Шупика, д.мед.н., професор

**Михайлов
Борис
Володимирович**

професор кафедри загальної, дитячої, судової психіатрії і наркології НУОЗ України імені П.Л. Шупика, д.мед.н., професор

**Гриневич
Євгенія Геннадіївна**

професор кафедри загальної, дитячої, судової психіатрії і наркології НУОЗ України імені П.Л. Шупика, д.мед.н., професор

**1. Профіль освітньої програми інтернатури
Спеціальність 225 «Медична психологія»
Галузь знань 22 «Охорона здоров'я»**

1 – Загальна інформація	
Повна назва закладу вищої освіти та структурного підрозділу	Національний університет охорони здоров'я імені П.Л. Шупика, факультет післядипломної освіти
Ступінь вищої освіти та назва кваліфікації мовою оригіналу	Не передбачено
Офіційна назва освітньо-професійної програми	Освітньо-професійна програма підготовки в інтернатурі за спеціальністю 225 «Медична психологія» галузі знань 22 «Охорона здоров'я»
Тип диплому та обсяг освітньої програми	Сертифікат лікаря-спеціаліста Загальний обсяг програми підготовки в інтернатурі за спеціальністю «Медична психологія» складає 11 місяців (1980 годин, 66 кредитів ECTS), з яких передбачено освітню частину (навчання на кафедрах НУОЗ України імені П.Л. Шупика) – 3 місяці (540 годин, 18 кредитів ECTS) та практичну частину (на базі стажування) – 8 місяців (1440 годин, 48 кредитів ECTS)
Цикл/рівень	Сфера післядипломної освіти (первинна спеціалізація)
Передумови	Другий (магістерський) рівень вищої освіти за спеціальністю 225 «Медична психологія» галузі знань 22 «Охорона здоров'я» (розповсюджується на післядипломну підготовку фахівців освітньо-кваліфікаційного рівня «Спеціаліст» за спеціальністю 225 «Медична психологія» випуску до 2021 р.). Наказ МОЗ України № 493 від 16.03.2022
Мова(и) викладання	українська
Термін дії освітньої програми	5 років
Інтернет-адреса постійного розміщення опису освітньої програми	https://www.nuozu.edu.ua/nv/po/internatura/informatsiia-pro-osvitno-naukovi-prohramy-ta-navchalno-metodychne-zabezpechennia#gsc.tab=0
2 – Мета освітньої програми	
Метою програми є якісна теоретична та практична підготовка лікарів-інтернів відповідно до вимог системи якості підготовки кадрів для сфери охорони здоров'я до атестації з метою присвоєння звання «Лікар-спеціаліст» за певною спеціальністю, формування здатності застосовувати набуті знання, вміння та практичні навички у подальшій самостійній професійній діяльності.	
3 – Характеристика освітньої програми	
Предметна область (галузь знань, спеціальність, спеціалізація)	Галузь знань: Охорона здоров'я Спеціальність: Медична психологія Спеціалізація: - Об'єктами вивчення є: етика і методологія практичної діяльності у сфері охорони здоров'я, медицини, медичної психології та психологічної реабілітації, сучасні методи дослідження, отримання та аналіз даних, презентація результатів

	<p>наукового дослідження.</p> <p>Цілі навчання: забезпечення належного рівня організації теоретичної та практичної підготовки лікарів-інтернів згідно з держзамовленням і договірними зобов'язаннями за Програмою підготовки в інтернатурі за певною спеціальністю задля забезпечення галузі охорони здоров'я та інших секторів національної економіки кваліфікованими фахівцями, конкурентоспроможними на національному та міжнародних ринках праці, формування моральних принципів та норм поведіння особистості.</p> <p>Теоретичний зміст предметної області: Підготовка лікарів-психологів ґрунтується на вивченні етики та методології дослідження, епідеміології та принципів доказової та персоналізованої медицини, оволодіння сучасними методами наукового дослідження у медицині та суміжних спеціальностях відповідно до напрямку професійної діяльності, поглиблене вивчення спеціальності, розвиток комунікативних навичок, засвоєння компетенцій, які є необхідними для виконання професійної діяльності в закладах охорони здоров'я та інших секторах суспільства.</p> <p>Методи, методики та технології: Лікар-інтерн за спеціальністю «Медична психологія» повинен: - оволодіти глибинними професійними знаннями, науковим і культурним світоглядом; засвоїти знання основних компетенцій теоретичних та практичних проблем історії розвитку галузі науки та сучасного стану розвитку науки в т.ч. нейронаук за обраною спеціальністю; - оволодіти універсальними навичками, зокрема методологією і методами аналізу і синтезу, підготовкою та проведенням психоосвітніх занять (педагогічна діяльність), управління проектами та написанням пропозицій психологічних та патопсихологічних досліджень тощо. - оволодіти практичними навичками психодіагностики, зокрема методологією і методами проведення психологічної діагностики, підготовкою та проведенням психодіагностичних досліджень</p> <p>Інструменти та обладнання: Лікар-інтерн має володіти методами дослідження та обладнанням, які застосовуються у сфері охорони здоров'я для поліпшення діагностики, лікування, профілактики захворювань людини.</p>
<p>Орієнтація освітньої програми</p>	<p>Освітньо-професійна, прикладна</p>
<p>Основний фокус освітньої програми та спеціалізації</p>	<p>Освітньо-професійна програма спрямована на підготовку висококваліфікованих лікарів-спеціалістів за спеціальністю 225 «Медична психологія» галузі знань 22 «Охорона здоров'я», які володіють сучасними знаннями і необхідними практичними навичками та спроможні розпочати професійну діяльність у закладах охорони здоров'я, міжнародних проєктах чи урядових</p>

	<p>структурах охорони здоров'я. Відповідає вимогам роботодавців у сфері охорони здоров'я.</p> <p>Ключові слова: медична психологія, охорона здоров'я, лікар-інтерн, лікар-спеціаліст.</p>
<p>Особливості програми</p>	<p>Основною метою інтернатури є підвищення рівня практичної підготовки лікарів-інтернів у їх професійній готовності до самостійної лікарської роботи. Інтернатура проводиться у формі очно-заочного навчання на кафедрах закладів вищої (післядипломної) освіти та стажування в закладах охорони здоров'я.</p> <p>Підготовка медичних психологів в інтернатурі проводиться за індивідуальними навчальними планами, розробленими на підставі програми інтернатури. Основним завданням інтернатури є підвищення теоретичних знань в галузі медичної психології, оволодіння основними методами надання медико-психологічної допомоги пацієнтам.</p> <p>Положенням про інтернатуру за спеціальністю «Медична психологія» передбачено підготовку лікарів-інтернів протягом однорічного періоду інтернатури: 3 місяці навчання на очному циклі та 8 місяців на базі стажування. Ця програма підготовки розроблена на основі Європейських стандартів післядипломної підготовки медичних спеціалістів (UEMS).</p> <p>Освітня частина інтернатури проводиться в закладі вищої освіти, що здійснює підготовку лікарів-інтернів. Тривалість освітньої частини інтернатури складає три місяці за рік навчання. Практична частина інтернатури проводиться на базі стажування лікарів-інтернів. Тривалість практичної частини інтернатури визначається наказом Міністерства охорони здоров'я України від 22 червня 2021 року № 1254 «Про затвердження Положення про інтернатуру», зареєстрованим в Міністерстві юстиції України 17 серпня 2021 року за № 1081/36703 № 1254 (зі змінами). Базою стажування для лікарів-інтернів за спеціальністю «Медична психологія» повинні бути визначені Міністерством охорони здоров'я України заклади охорони здоров'я державної, комунальної, приватної форми власності. Базою навчання під час проходження освітньої частини підготовки в інтернатурі – державний (муніципальний) лікувальний заклад/університетська клініка. Тривалість навчання: 11 місяців (1980 годин) (66 кредитів ECTS, з них освітня частина – 3 місяці (540 годин, 18 кредитів ECTS), практична частина (на базі стажування): 8 місяців (1440 годин, 48 кредити ECTS).</p> <p>Викладання основних розділів проводиться згідно з чинними клінічними протоколами і стандартами надання медичної допомоги, визначеними наказами МОЗ України для застосування в Україні. За весь період навчання в інтернатурі лікар-інтерн повинен оволодіти певним переліком практичних навичок і маніпуляцій для формування професійних компетентностей. Передбачено чотири рівні опанування навичками/ компетентностями: А, В, С, D.</p>
<p>4 – Придатність випускників</p>	

до працевлаштування та подальшого навчання	
Придатність до працевлаштування	Професійна робота за ДК 003:2010 2221.2 / - Лікар-психолог
Подальше навчання	Відповідно до вимог Постанови Кабінету міністрів України від 14.07.2021 р. «Про затвердження Положення про систему безперервного професійного розвитку медичних та фармацевтичних працівників»
5 – Викладання та оцінювання	
Викладання та навчання	Особистісноцентроване, особистісно орієнтоване навчання, компетентнісний підхід; активні та інтерактивні методи навчання, самонавчання; сучасні освітні технології; проблемна, інформаційно-комунікаційна, тренінгові тощо.
Оцінювання	<p>Заходи з оцінювання результатів проходження інтернатури складаються з поточного, проміжного та підсумкового оцінювання (атестація).</p> <p>Поточне оцінювання здійснюється керівниками груп лікарів - інтернів у НУОЗ України імені П. Л. Шупика шляхом контролю за рівнем оволодіння компетентностями, зазначеними у відомості обліку відвідувань та успішності, яка є додатком до програми підготовки в інтернатурі.</p> <p>У разі, якщо за результатами поточного оцінювання встановлено, що базою стажування не надано необхідного обсягу роботи відповідно до програми підготовки в інтернатурі, вирішується питання із зміни бази стажування.</p> <p>Проміжне оцінювання здійснюється: профільною кафедрою НУОЗ України імені П. Л. Шупика за результатами проходження освітньої частини програми підготовки в інтернатурі; куратором лікарів -інтернів на базах стажування з метою перевірки ступеня оволодіння відповідними компетентностями по завершенню вивчення кожного курсу практичної частини програми підготовки в інтернатурі.</p> <p>Результати проміжного оцінювання ступеня оволодіння відповідними компетентностями фіксуються у відомості обліку відвідувань та успішності та враховуються під час підсумкового оцінювання за шкалою відповідно до вимог програми підготовки в інтернатурі за конкретною спеціальністю.</p> <p>По закінченню строку підготовки в інтернатурі лікарі-інтерни проходять підсумковий контроль у формі атестації для визначення знань і практичних навичок з присвоєнням звання «Лікар-спеціаліст» за відповідною спеціальністю.</p> <p>До атестації для визначення знань та практичних навичок з присвоєнням звання «Лікар-спеціаліст», допускаються лікарі-інтерни, які повністю виконали програму підготовки в інтернатурі.</p> <p>Виконання програми інтернатури засвідчується заліковими відомостями (відомостями обліку відвідувань та успішності лікаря-інтерна), які подаються кафедрами НУОЗ України імені П. Л. Шупика, що здійснює підготовку лікарів-інтернів, до відділу інтернатури не пізніше, як за тиждень до початку атестації.</p>

Допуск лікарів-інтернів до проведення атестації для визначення знань та практичних навичок з присвоєнням звання «Лікар-спеціаліст» оформлюється наказом ректора НУОЗ України імені П. Л. Шупика.

Підсумкове оцінювання (атестація) лікарів-інтернів включає:

- 1) ліцензійний інтегрований іспит «Крок 3»;
- 2) іспит з оволодіння практичними навичками, по закінченню якого проводиться співбесіда зі спеціальності.

У разі нескладання лікарем-інтерном іспиту «Крок 3» він має право один раз повторно його скласти. Повторне складання іспиту допускається у будь-який наступний термін його проведення.

Іспит з оволодіння практичними навичками та співбесіда зі спеціальності:

- 1) оволодіння практичними навичками перевіряється шляхом виконання лікарем-інтерном трьох пакетів практичних завдань та ситуаційних задач відповідно до Програми навчання в інтернатурі;
- 2) зміст іспиту базується на визначеному програмою підготовки лікаря-інтерна переліку практичних навичок та умінь, якими повинен оволодіти лікар-спеціаліст відповідної спеціальності, та їх необхідної кількості (повторюваності для оволодіння);
- 3) оцінка іспиту з оволодіння практичними навичками та вміннями іспиту здійснюється за системою оцінювання, визначеною у Програмі навчання в інтернатурі;
- 4) для проведення іспиту з оволодіння практичними навичками та вміннями залучають реальних, стандартизованих або віртуальних пацієнтів, манекени, фантоми, прилади, обладнання, набори даних, ситуаційні завдання, з урахуванням особливостей кожної конкретної спеціальності;
- 5) результати іспиту з оволодіння практичними навичками та вміннями оформлюється протоколом засідання атестаційної комісії та доводиться до відома лікарів-інтернів одразу після закінчення засідання комісії.

Атестацію на визначення знань та практичних навичок з присвоєнням звання «Лікар-спеціаліст» з конкретної спеціальності проводять атестаційні комісії, склад яких затверджує ректор НУОЗ України імені П. Л. Шупика. До складу такої комісії входять: завідувачі профільних кафедр, що здійснюють підготовку лікарів-інтернів, професори та доценти профільних кафедр (куратори – відповідальні за підготовку лікарів-інтернів на кафедрах), спеціалісти органів (закладів) охорони здоров'я (куратори лікарів-інтернів на базах стажування).

Головами атестаційних комісій наказом Міністерства охорони здоров'я України призначаються досвідчені фахівці, зазвичай завідувачі профільних кафедр, що здійснюють підготовку лікарів-інтернів.

За результатами атестації (позитивними) НУОЗ України імені П. Л. Шупика оформлюється та видається сертифікат лікаря-спеціаліста.

При негативному результаті іспиту з оволодіння практичними

	<p>навичками та вміннями лікар-інтерн вважається таким, що не засвоїв вміння і не оволодів практичними навичками, передбаченими програмою підготовки в інтернатурі, та відповідно вважається неатестованим.</p> <p>Можливість повторного складання іспиту з оволодіння практичними навичками та вміннями не передбачено.</p>
6 – Програмні компетентності	
Інтегральна компетентність	Здатність розв'язувати комплексні проблеми в галузі професійної діяльності в медичній психології, проводити оригінальне наукове дослідження та здійснювати дослідницько-інноваційну діяльність в галузі охорони здоров'я на основі глибокого переосмислення наявних та створення нових цілісних теоретичних або практичних знань та/або професійної практики.
Загальні компетентності (ЗК)	<p>ЗК1. Вміння діяти на підставі професійної етики та засадах загальнолюдської моралі, прийняття та реалізація рішень на основі положень кодексу професійної етики та з огляду на загальнолюдські цінності.</p> <p>ЗК2. Орієнтованість на оволодіння сучасними науково-обґрунтованими знаннями у сфері психічного здоров'я, вміння шукати достовірну інформацію, спиратися на дані наукових досліджень, здатність до критичного аналізу.</p> <p>ЗК3. Здатність приймати обґрунтовані фахові рішення, готовність до опрацювання значної кількості джерел, консультацій з фахівцями та емпіричної перевірки даних в ході прийняття рішень.</p> <p>ЗК4. Уміння застосовувати фахові навички у практичних ситуаціях, здатність відповідально та свідомо використовувати отриманні знання й навички у фаховій діяльності.</p> <p>ЗК 5. Здатність до абстрактного мислення, синтезу, аналізу та оцінки сучасних наукових досягнень, генерування нових знань при вирішенні дослідницьких і практичних завдань.</p> <p>ЗК 6. Здатність ефективно спілкуватися із спеціальною та загальною аудиторіями державною та іноземною мовами, ефективно використовувати навички риторики, представляти складну інформацію у зручній та зрозумілій спосіб усно і письмово, використовуючи відповідну технічну лексику та методи.</p> <p>ЗК 7. Здатність працювати у великій групі, розуміючи відповідальність за результати роботи, а також беручи до уваги бюджетні витрати та персональні зобов'язання.</p> <p>ЗК 8. Готовність організувати роботу колективу в розв'язанні актуальних проблем медичної психології, працювати в умовах обмеженого часу та ресурсів, мотивувати та керувати роботою інших для досягнення поставлених цілей.</p> <p>ЗК 9. Здатність планувати і вирішувати завдання власного професійного та особистісного розвитку, працювати автономно, бути критичним і самокритичним, генерувати нові ідеї (креативність).</p>
Спеціальні (професійні) компетентності (СК)	СК 1. Компетентність виконувати оригінальні дослідження в галузі медичної психології стосовно різних груп населення та досягати результатів із звертанням особливої уваги до актуальних задач/проблем та використанням новітніх наукових

	<p>методів.</p> <p>СК 2. Здатність планувати проведення клінічного та емпіричного дослідження, обирати сучасні методологічні підходи до оцінки результатів, здійснювати статистичний аналіз результатів.</p> <p>СК 3. Здатність застосовувати знання фундаментальних основ, сучасних досліджень проблем і тенденцій стосовно медичної психології у комплексному аналізі явищ і процесів, що виникають в Україні та інших країнах світу.</p> <p>СК 4. Здатність використовувати клінічне мислення при оцінці різних порушень фізичного та психологічного функціонування на основі узагальнення інформації щодо суб'єктивних та об'єктивних проявів соматичних, психосоматичних і психопатологічних захворювань.</p> <p>СК 5. Здатність виділити, верифікувати та фахово описати клінічні симптоми чи психологічні та патопсихологічні прояви, інтерпретувати та узагальнювати провідні синдроми патологічного стану, соматичних, психосоматичних та психопатологічних проявів та захворювань, визначити психологічні механізми їх виникнення, виставляти в межах своєї компетенції патопсихологічний висновок (заключення) щодо розладу, обґрунтування патопсихологічного реєстр - синдрому;</p> <p>СК 6. Оцінювання та інтерпретація результатів лабораторних, інструментальних та патопсихологічних досліджень для сумісно з лікарями встановлення клінічного діагнозу методом інтерпретації фахового психологічного, чи патопсихологічного висновку (заклучення).</p> <p>СК 7. Здатність визначати характер та принципи лікування травм, соматичних, психосоматичних захворювань і психопатологічних розладів, зокрема оцінювати необхідність застосування окремих видів психотерапії, вибір її об'єму, тактики ведення пацієнта з різними порушеннями фізичного та психологічного функціонування.</p> <p>СК 8. Здатність до здійснення медичного та психологічного впливу на пацієнтів та осіб, які перенесли психічні шкідливості, проведення процедур відновлення функцій організму з метою відновлення стану здоров'я, профілактики психоемоційного стресу, травм, соматичних, психосоматичних та психічних розладів; при визначенні виду, засобів та методів медичної психології, керуватись інформацією про вікові та гендерні особливості пацієнта.</p> <p>СК 9. Здатність до продуктивної комунікації між лікарем і пацієнтом; використовувати на практиці знання етико-деонтологічних норм роботи лікаря.</p> <p>СК 10. Здатність до опанування і практичного використання психотерапевтичних методів і методик; надання екстреної психологічної та психотерапевтичної допомоги при невідкладних та кризових станах чи надзвичайних ситуаціях.</p> <p>СК 11. Здатність до обґрунтування і постановки диференційного психотерапевтичного або реабілітаційного діагнозу; враховувати, при складанні програми та проведенні лікувальних заходів особливостей етіології, патогенезу та перебігу хвороби</p>
--	--

	<p>та/або психотравми; використовувати в лікуванні інноваційні технології, моно - і комбінованих схеми терапії.</p> <p>СК 12. Здатність робити необхідні діагностичні висновки при участі у проведенні комплексних психологічних експертиз (медико-соціальна, судова, психолого-психіатрична, військово-лікарська).</p> <p>СК 13. Здатність оформлювати медичну документацію в межах свого фаху.</p> <p>СК 14. Здатність, використовуючи статистичні методи, здійснювати епідеміологічний аналіз захворюваності серед відповідного чи закріпленого контингенту населення.</p> <p>СК 15. Здатність надавати допомогу пацієнтам у варіантах дистанційної роботи (технічні, етико деонтологічні та фахові вимоги)</p> <p>СК 16. Здатність планувати та проводити профілактичну медико-психологічну роботу серед населення та медичних працівників, здійснювати систему санітарно-гігієнічних та профілактичних заходів щодо первинної психопрофілактики.</p> <p>СК 17. Здатність знати і використовувати нормативно-правові підстави роботи лікаря в Україні.</p> <p>СК 18. Здатність формулювати системний підхід до аналізу медичної інформації, опираючись на принципи доказової медицини, заснованої на пошуку рішень з використанням теоретичних знань та практичних вмінь у цілях удосконалення професійної діяльності.</p>
7 – Програмні результати	
Рівень оволодіння	<p>Для кожної компетентності (практичної навички) визначаються в кожному з діапазонів від «А» до «D»:</p> <p>A: Має знання, описує ...</p> <p>B: Виконує, керує, демонструє під наглядом.</p> <p>C: Виконує, керує, демонструє самостійно.</p> <p>D: Вчить або контролює інших у виконанні, управлінні, демонстрації.</p> <p>ПРН 1. Ефективне спілкування щодо психічного здоров'я та методів його збереження зі спеціальною та загальною аудиторіями державною та іноземною мовами, представляючи складну інформацію у зручній та зрозумілій спосіб усно і письмово, використовуючи</p> <p>ПРН 2. Організація роботи колективу в розв'язанні актуальних проблем медичної психології.</p> <p>ПРН 3. Проведення діагностичного огляду пацієнта з психічним розладом</p> <p>ПРН 4. Складання плану медико-психологічного обстеження пацієнта</p> <p>ПРН 5. Складання консультативного висновку лікаря-психолога</p> <p>ПРН 6 Проведення медико-психологічного дослідження і виявлення психологічних і соціальних чинників, що провокують психічний розлад</p> <p>ПРН 7. Оцінка результатів психодіагностичного обстеження</p>

- ПРН 8.** Встановлення диференційного діагнозу
- ПРН 9.** Встановлення клініко-психологічного та синдромального психопатологічного діагнозу
- ПРН 10.** Визначення необхідності спеціальних методів дослідження (лабораторних, функціональних), організація їх виконання та інтерпретація
- ПРН 11.** Визначення показань та характеру медико-психологічної допомоги (консультування, психологічна корекція, психотерапія)
- ПРН 12.** Надання медико-психологічної допомоги пацієнтам з психічними розладами
- ПРН 13.** Надання медико-психологічної допомоги пацієнтам з соматичними хворобами
- ПРН 14.** Надання медико-психологічної допомоги пацієнтам з ендокринологічними хворобами
- ПРН 15.** Надання медико-психологічної допомоги пацієнтам з онкологічними хворобами
- ПРН 16.** Надання медико-психологічної допомоги пацієнтам хірургічного стаціонару
- ПРН 17.** Надання медико-психологічної допомоги пацієнткам акушерсько-гінекологічного стаціонару
- ПРН 18.** Діагностування психічних і поведінкових розладів у вагітних, породіль та пацієнтів гінекологічних медичних установ
- ПРН 19.** Визначення актуального психічного стану пацієнта, в тому числі наявність стресу, фрустрації, невротичних розладів
- ПРН 20.** Проведення психологічного дослідження хворих дітей
- ПРН 21.** Оцінювання психічного та фізичного розвитку дитини
- ПРН 22.** Визначення методу доцільного психологічного впливу на дитину
- ПРН 23.** Проведення цілеспрямованої психологічної бесіди з пацієнтом
- ПРН 24.** Складання програми психологічного (пато психологічного) дослідження пацієнта
- ПРН 25.** Проведення психологічного (пато психологічного) обстеження хворого
- ПРН 26.** Проведення нейропсихологічного дослідження гнозису, праксису, мовленнєвих функцій
- ПРН 27.** Інтерпретування результатів пато психологічного обстеження і складання його висновку
- ПРН 28.** Обґрунтування тактики терапії з урахуванням індивідуальних особливостей хворого та загальних закономірностей перебігу хвороби
- ПРН 29.** Розробка для хворих індивідуальних програм психотерапії та психологічної реабілітації
- ПРН 30.** Надання екстреної психологічної допомоги при стресах, життєвих кризах, суїцидальних намірах: розпізнавати випадки, що потребують невідкладної психологічної допомоги і обрання тактики надання допомоги і надання невідкладної психологічної та психотерапевтичної допомоги
- ПРН 31.** Проведення медико-психологічного супроводу вмираючого

	<p>ПРН 32. Проведення медико-психологічної експертизи (медико-трудової, військової, педагогічної, судово-психологічної)</p> <p>ПРН 33. Формування груп психокорекції, психотерапії, тренінгові групи та групи самопомоги</p> <p>ПРН 34. Оформлення медичної та медико-психологічної документації (карта амбулаторного хворого, історія хвороби, санаторно-курортна карта, лікарняний лист, документація для МСЕК, записи в журналі спостережень, в журналах індивідуально-психологічних консультацій, експериментальних та психодіагностичних досліджень та психологічної роботи)</p> <p>ПРН 35. Проведення психокорекції конфлікту і конфліктних переживань</p> <p>ПРН 36. Застосовування методів сугестивної психотерапії</p> <p>ПРН 37. Застосування методів самонавіювання та аутогенного тренування</p> <p>ПРН 38. Застосування методів психотерапії при постстресових розладах в т.ч. ПТСР: когнітивно-поведінкової психотерапії (КПТ), ТФ КПТ та ДПРО</p> <p>ПРН 39. Застосування методів сімейної психотерапії</p> <p>ПРН 40. Застосування методів групової психотерапії</p> <p>ПРН 41. Участь лікаря-психолога в системі надання невідкладної медичної допомоги населенню в надзвичайних ситуаціях</p> <p>ПРН 42. Загальні військово-медичні навички лікаря-психолога</p> <p>ПРН 43. Впровадження психопрофілактичних заходів в практику - створення здорового психологічного клімату в лікувальному закладі</p> <p>ПРН 44. Розробка системи психогігієнічних заходів в конкретних умовах (в сім'ї, в медико-профілактичних закладах тощо)</p> <p>ПРН 45. Врахування в роботі лікаря-психолога особливостей пацієнтів з неврологічними розладами</p> <p>ПРН 46. Надання невідкладної медичної допомоги</p>
8 – Ресурсне забезпечення реалізації програми	
Кадрове забезпечення	Кадрове забезпечення освітнього процесу відповідає Ліцензійним умовам провадження освітньої діяльності закладу освіти у сфері вищої освіти. Викладання навчальних дисциплін здійснюється науково-педагогічними працівниками з науковим ступенем за профілем спеціальності. Практично орієнтований характер освітньої програми передбачає широку участь фахівців-практиків, які відповідають напряму програми для підсилення синергетичного зв'язку теоретичної та практичної підготовки
Матеріально-технічне забезпечення	Реалізація освітньої програми у повному обсязі забезпечується матеріально-технічним забезпеченням, що відповідає вимогам щодо надання освітніх послуг у сфері вищої освіти та створює умови для набуття інтернами спеціальних компетентностей: навчальні корпуси; комп'ютери; гуртожитки; точки бездротового доступу до мережі Інтернет; мультимедійне обладнання. Площі приміщень, що використовуються в освітньому процесі, відповідають санітарним нормам, вимогам

	правил пожежної безпеки. Клінічна база для практичної підготовки з сучасним обладнанням для діагностики, лікування та профілактики захворювань, з клінічною базою укладені довгострокові угоди.
Інформаційне та навчально-методичне забезпечення	Освітній процес організовується з урахуванням розвитку та можливостей найсучасніших інноваційних технологій навчання та включає в себе: - Навчальна література (підручники, посібники, монографії, статті у фахових рецензованих виданнях), яка наявна у бібліотеці Університету та - Електронні навчальні курси (Moodle, Google Classroom). Офіційний веб-сайт НУОЗ України імені П. Л. Шупика: https://www.nuozu.edu.ua/ .
9 – Академічна мобільність	
Національна кредитна мобільність	Не передбачено
Міжнародна кредитна мобільність	Не передбачено
Навчання іноземних здобувачів вищої освіти	Не передбачено

2. Перелік компонент освітньо-професійної програми та їх логічна послідовність

2.1. Перелік компонент ОПП

Код н/д	Компоненти ОПП	Кількість годин /кредитівЄКТС
1	2	3
Обов'язкові компоненти ОПП		
ОК 1	Організація медико-психологічної допомоги населенню	15/0,5
ОК 2	Психологічні аспекти взаємодії лікаря з пацієнтом	15/0,5
ОК 3	Методи дослідження в клінічній психології	30/1
ОК 4	Медико-психологічні проблеми особистості	15/0,5
ОК 5	Загальна психопатологія	60/2
ОК 6	Нейропсихологія	1/30
ОК 7	Медико-психологічні аспекти психічних розладів	60/2
ОК 8	Психіатрія катастроф і кризові стани	60/2
ОК 9	Психічні розлади та психологічні особливості у загальномедичній практиці	60/2
ОК 10	Психологічні проблеми психосоматичних розладів	27/0,9
ОК 11	Медико-психологічні аспекти сексології	15/0,5
ОК 12	Медико-психологічні аспекти вмирання і смерті	15/0,5
ОК 13	Медико-психологічна експертиза	15/0,5
ОК 14	Консультації у клінічній практиці, психокорекції, психотерапія	60/2
ОК 15	Психологічні аспекти реабілітації. Психогігієна.	15/0,5

Код н/д	Компоненти ОПП	Кількість годин /кредитівЄКТС
1	2	3
	Психопрофілактика	
Загальний обсяг обов'язкових компонент		492/16,4
Додаткові програми		
ОК 16	Військово-медична підготовка	6/0,2
ОК 17	Організація невідкладної медичної допомоги населенню в надзвичайних ситуаціях	6/0,2
ОК 18	Неврологія	12/0,4
ОК 19	Практичний курс невідкладної допомоги	6/0,2
Загальний обсяг вибірових компонент		30/1
Практична частина		
	Практика на базі стажування	48
Загальний обсяг практичної частини		1440 / 48
Атестація		
	Проміжна атестація	6/0,2
	Крок 3	6/0,2
	Заключна атестація	6/0,2
Загальний обсяг атестації		18/0,6
ЗАГАЛЬНИЙ ОБСЯГ ОПП		1980/66

НАВЧАЛЬНИЙ ПЛАН

підготовки лікарів-інтернів за спеціальністю «Медична психологія»
на кафедрі загальної, дитячої, судової психіатрії і наркології та на суміжних
кафедрах

Освітня частина

Код компоненти	Назва обов'язкової компоненти (ОК)	Кількість годин / кредитів ЄКТС	Кількість годин					самостійна робота
			аудиторних					
			лекції	семінари	практичні	разом		
Обов'язкові компоненти ОПП								
ОК 1	Організація медико-психологічної допомоги населенню	15/0,5	2	3	10	15	-	
ОК 2	Психологічні аспекти взаємодії лікаря з пацієнтом	15/0,5	2	3	10	15	-	
ОК 3	Методи дослідження в клінічній психології	30/1	4	8	13	25	5	
ОК 4	Медико-психологічні проблеми особистості	15/0,5	2	3	10	15	-	
ОК 5	Загальна психопатологія	60/2	10	15	30	55	5	
ОК 6	Нейропсихологія	1/30	4	10	14	28	2	
ОК 7	Медико-психологічні аспекти психічних розладів	60/2	5	10	25	40	20	

ОК 8	Психіатрія катастроф і кризові стани	60/2	5	10	30	45	15
ОК 9	Психічні розлади та психологічні особливості у загальномедичній практиці	60/2	5	10	30	45	15
ОК 10	Психологічні проблеми психосоматичних розладів	27/0,9	2	5	20	27	-
ОК 11	Медико-психологічні аспекти сексології	15/0,5	2	3	10	15	-
ОК 12	Медико-психологічні аспекти вмирання і смерті	15/0,5	2	3	10	15	-
ОК 13	Медико-психологічна експертиза	15/0,5	2	3	10	15	-
ОК 14	Консультації у клінічній практиці, психокорекції, психотерапія	60/2	5	15	30	50	10
ОК 15	Психологічні аспекти реабілітації. Психогігієна. Психопрофілактика	15/0,5	2	3	10	15	-
Загальний обсяг обов'язкових компонент		492/ 16,4	54	104	262	420	72
Додаткові програми							
ОК16	Військово-медична підготовка	6/0,2		6			-
ОК17	Організація невідкладної медичної допомоги населенню в надзвичайних ситуаціях	6/0,2		6			-
ОК18	Неврологія	12/0,4		12			-
ОК19	Практичний курс невідкладної допомоги	6/0,2		6			-
Загальний обсяг вибіркового компонент		30 / 1		30			-
Атестація							
	Проміжна атестація	6/0,2		6			-
	Крок 3	6/0,2		6			-
	Заключна атестація	6/0,2		6			-
Загальний обсяг атестації		18 / 0,6		18			-
Всього:		540 / 18		468			72

Практична частина

№ за/п	Назва структурного підрозділу	Код ОК	Кількість годин / кредитів ЄКТС	Кількість годин практичної роботи	Самостійна робота	Кількість місяців
1	Стаціонарне відділення гострих психічних розладів (чоловіче)	ОК 1-5	180 /6	156	24	1
2	Стаціонарне відділення гострих психічних розладів (жіноче)	ОК 1-5	180 /6	156	24	1
3	Стаціонарне відділення	ОК 4,	180 /6	156	24	1

	наркологічних розладів	5, 13				
4	Стационарне відділення невротичних розладів	ОК 9-11,	180 /6	156	24	1
5	Стационарне відділення афективних розладів психіки	ОК 7, 8	180 /6	156	24	1
6	Стационарне відділення психічних розладів дитячого віку	ОК 2, 4, 6,	180 /6	156	24	1
7	Стационарне психіатричне геронтологічне відділення	ОК 1-3, 6, 12, 15	180 /6	156	24	1
8	Відділення амбулаторної психіатричної допомоги	ОК 13-15	180 /6	156	24	1
Загальний обсяг практичної частини			1440 / 48	1248	192	8

2.2. Структурно-логічна схема ОПП

Курс 1 (блок) 01	Організація медико-психологічної допомоги населенню		
Навчальна мета	Розуміти основні принципи формування здоров'я особистості, організація та підтримка спостереження за психічним здоров'ям населення згідно сучасних рекомендацій.		
Знання		Уміння	
<ul style="list-style-type: none"> основи законодавства про охорону здоров'я та директивні документи, які обумовлюють діяльність органів та установ охорони здоров'я; загальні питання щодо організації медико-психологічної допомоги в Україні. 		<ul style="list-style-type: none"> застосовувати психопрофілактичні заходи серед населення з метою збереження і підтримання психологічного та психічного здоров'я; проводити просвітницьку роботу (бесіди, лекції) серед населення, хворих і в закладах загальної медичної мережі. 	
Практичні навички/компетентності			
№ за/п	Перелік практичних навичок/компетентностей	Рівень оволодіння	Обов'язкова кількість маніпуляцій, медичних процедур (за можливості визначення)
1	Ефективне спілкування щодо психічного здоров'я та методів його збереження зі спеціальною та загальною аудиторіями державною та іноземною мовами, представляючи складну інформацію у зручній та зрозумілій спосіб усно і письмово, використовуючи	С	3
2	Організація роботи колективу в розв'язанні актуальних проблем медичної психології.	С	2
Курс 1 (блок) 02	Психологічні аспекти взаємодії лікаря з пацієнтом		

Навчальна мета	Розуміти основні принципи збереження психічного здоров'я у пацієнтів медичних установ України	
Знання	Уміння	
<ul style="list-style-type: none"> • методи дослідження психічних процесів та станів; • методи дослідження особистості та міжособистісних відносин; • основні категорії медичної психології; • основні питання загальної психопатології, класифікацію • психопатологічних синдромів, прояви астеничного синдрому, різні варіанти афективних синдромів, неврозоподібних синдромів, маячних та галюцинаторних синдромів, кататонічного синдрому, судорожного синдрому, синдромів потьмареної свідомості, амнестичні синдроми та недоумства; • прояви порушень психічних процесів; • клінічну картину психічних захворювань, їх етіологію, патогенез, диференційну діагностику та лікування; • сучасний стан розвитку нейропсихології, локалізацію вищих психічних функцій, нейропсихологічний аналіз та нейропсихологічні синдроми порушень вищих психічних функцій; • психологічні особливості хворих у загальномедичній практиці; • психологічні проблеми психосоматичних розладів, їх етіологію, психосоматичні співвідношення при захворюваннях внутрішніх органів, загальні принципи терапії психосоматичних захворювань; • медико-психологічні аспекти сексології, статеве життя людини та її забезпечення, нейрогуморальну, нейрорегуляторну та психічну регуляцію статевих функцій та її патологію, лікування статевих розладів; 	<ul style="list-style-type: none"> • встановити психологічний контакт з хворим (пацієнтом); • скласти план обстеження хворого; • діагностувати індивідуальні відмінності особистості; • проводити клініко-психологічне дослідження хворого; • застосовувати методи психологічного дослідження особистості та міжособистісних відносин, психічних процесів та станів; • проводити психологічне дослідження і виявляти психологічні і соціальні чинники, що провокують психічний розлад; • оцінювати результати психодіагностичного обстеження; • виявляти особливості соматичного та психічного стану хворого; • визначити необхідність в спеціальних методах дослідження (лабораторних, функціональних), організувати їх виконання та давати їх правильну інтерпретацію; • виставляти клініко-психологічний та синдромальний психопатологічний діагноз; • встановлювати диференційний діагноз; • визначати показання та характер для медико-психологічної допомоги (консультування, психологічна корекція, психотерапія); • надавати медико-психологічну допомогу хворим з психічними відхиленнями при соматичних захворюваннях; • обґрунтовувати тактику терапії з урахуванням індивідуальних особливостей хворого та загальних закономірностей перебігу хвороби; • розробляти для хворих індивідуальні програми психотерапії та реабілітації; • оцінювати особливості когнітивної та емоційної сфери; • визначати актуальний психічний стан пацієнта, в тому числі наявність стресу, фрустрації, невротичних розладів; • визначати наявність і характер 	

	<p>актуальної психологічної проблеми пацієнта;</p> <ul style="list-style-type: none"> • діагностувати психічні і поведінкові розлади у вагітних, породіль та гінекологічних хворих; • проводити психологічне дослідження хворих дітей; • оцінювати психічний та фізичний розвиток дитини; • визначати принципи та методи психологічного впливу; • обирати тактику і конкретні методики надання психологічної допомоги; • надавати екстрену психологічну допомогу при стресах, життєвих кризах, суїцидальних намірах: <p>розпізнавати випадки, що потребують невідкладної психологічної допомоги і обрати тактику надання допомоги і надати невідкладну психологічну та психіатричну допомогу.</p>
--	---

Практичні навички/компетентності

№ за/п	Перелік практичних навичок/компетентностей	Рівень оволодіння	Обов'язкова кількість маніпуляцій, медичних процедур (за можливості визначення)
1	Проведення діагностичного огляду пацієнта з психічним розладом	С	30
2	Складання плану медико-психологічного обстеження пацієнта	С	30
3	Складання консультативного висновку лікаря-психолога	С	30
4	Проведення медико-психологічного дослідження і виявлення психологічних і соціальних чинників, що провокують психічний розлад	С	30
5	Оцінка результатів психодіагностичного обстеження	С	60
6	Встановлення диференційного діагнозу	С	30
7	Встановлення клініко-психологічного та синдромального психопатологічного діагнозу	С	30
8	Визначення необхідності спеціальних методів дослідження (лабораторних, функціональних), організація їх виконання та інтерпретація	С	20
9	Визначення показань та характеру медико-психологічної допомоги (консультування, психологічна корекція, психотерапія)	С/D	20
10	Надання медико-психологічної допомоги пацієнтам з психічними розладами	С/D	60

11	Надання медико-психологічної допомоги пацієнтам з соматичними хворобами	C/D	60
12	Надання медико-психологічної допомоги пацієнтам з ендокринологічними хворобами	C/D	10
13	Надання медико-психологічної допомоги пацієнтам з онкологічними хворобами	C/D	10
14	Надання медико-психологічної допомоги пацієнтам хірургічного стаціонару	C/D	10
15	Надання медико-психологічної допомоги пацієнткам акушерсько-гінекологічного стаціонару	C/D	10
16	Діагностування психічних і поведінкових розладів у вагітних, породіль та пацієнтів гінекологічних медичних установ	C/D	10
17	Проведення медико-психологічного супроводу вмираючого	C/D	10
18	Визначення актуального психічного стану пацієнта, в тому числі наявність стресу, фрустрації, невротичних розладів	C	30
19	Проведення психологічного дослідження хворих дітей	C/D	20
20	Оцінювання психічного та фізичного розвитку дитини	C	20
21	Визначення методу доцільного психологічного впливу на дитину	C	20
22	Проведення цілеспрямованої психологічної бесіди з пацієнтом	C	60
23	Складання програми психологічного (пато психологічного) дослідження пацієнта	C	30
24	Проведення психологічного (пато психологічного) обстеження хворого	C	60
25	Проведення нейропсихологічного дослідження гнозису, праксису, мовленнєвих функцій	C	20
26	Інтерпретування результатів пато психологічного обстеження і складання його висновку	C	60
Курс 1 (блок) 03		Медико-психологічна експертиза, психологічне консультування, психокорекція, психотерапія, психологічна реабілітація, психогігієна, психопрофілактика	
Навчальна мета		Розуміти основні принципи надання експертної, психотерапевтичної та психореабілітаційної допомоги	
Знання		Уміння	
<ul style="list-style-type: none"> • основні питання медико-психологічної експертизи, ознаки неосудності та недієздатності; • основи психотерапії та реабілітації, теоретичні концепції психотерапії, методики психотерапії, особливості психотерапії та реабілітації при різних захворюваннях, психологічні критерії та методи оцінки ефективності психотерапії та реабілітації; • принципи профілактики порушень здоров'я. 		<ul style="list-style-type: none"> • провести медико-психологічне супроводження вмираючого; • формувати групи психокорекції, психотерапії, тренінгові групи та групи самопомоги; • провести медико-психологічну експертизу (медико-трудова, військову, педагогічну, судово-психологічну); • оформлювати медичну та медико-психологічну документацію (карта амбулаторного хворого, історія хвороби, санаторно-курортна карта, лікарняний лист, 	

	<p>документація для МСЕК, записи в журналі спостережень, індивідуально-психологічних консультацій, експериментальних та психодіагностичних досліджень та психологічної роботи);</p> <ul style="list-style-type: none"> • створити здоровий психологічний клімат в лікувальному закладі та серед медичного персоналу; • складати програми психологічного (патопсихологічного) дослідження пацієнта; • володіти навиком підбору адекватних методик психологічного дослідження; • проводити психологічне (патопсихологічне) обстеження хворого; • володіти основними прийомами нейропсихологічного дослідження гнозису, праксису, мовних функцій; • проводити психологічне обстеження психічних процесів та станів хворого; • проводити психологічне обстеження особистості та міжособистісних відносин; • інтерпретувати результати психологічного обстеження і складати висновок; • виявляти психопатологічні симптоми і синдроми психічних розладів; • виявляти внутрішню картину захворювання; • проводити діагностику конфлікту і конфліктних переживань; • проводити психокорекцію виявлених розладів • застосовувати методи гіпнотизації; • володіти методами самонавіювання та аутогенного тренування; • застосовувати методи когнітивно-орієнтованої ПТ; • володіти методами сімейної психотерапії; • застосовувати методи поведінкової психотерапії; • володіти методами групової психотерапії; • застосовувати прийоми нейролінгвістичного програмування; • оформляти медичну документацію; • впроваджувати психопрофілактичні заходи в практику; • розробляти систему психогігієнічних заходів в конкретних умовах (в сім'ї, в медико-профілактичних закладах тощо).
Практичні навички/компетентності	

№ за/п	Перелік практичних навичок/компетентностей	Рівень оволодіння	Обов'язкова кількість маніпуляцій, медичних процедур (за можливості визначення)
1	Обґрунтування тактики терапії з урахуванням індивідуальних особливостей хворого та загальних закономірностей перебігу хвороби	C/D	20
2	Розробка для хворих індивідуальних програм психотерапії та психологічної реабілітації	C/D	20
3	Надання екстреної психологічної допомоги при стресах, життєвих кризах, суїцидальних намірах: розпізнавати випадки, що потребують невідкладної психологічної допомоги і обрання тактики надання допомоги і надання невідкладної психологічної та психотерапевтичної допомоги	C	20
4	Проведення медико-психологічної експертизи (медико-трудова, військова, педагогічна, судово-психологічна)	B	10
5	Формування груп психокорекції, психотерапії, тренінгові групи та групи самопомоги;	B	5
6	Оформлення медичної та медико-психологічної документації (карта амбулаторного хворого, історія хвороби, санаторно-курортна карта, лікарняний лист, документація для МСЕК, записи в журналі спостережень, в журналах індивідуально-психологічних консультацій, експериментальних та психодіагностичних досліджень та психологічної роботи)	C/D	60
7	Проведення психокорекції конфлікту і конфліктних переживань	C	10
8	Застосовування методів сугестивної психотерапії	A	10
9	Застосування методів самонавіювання та аутогенного тренування	A/B	10
10	Застосування методів психотерапії при постстресових розладах: когнітивно-поведінкової психотерапії (КПТ), ТФ КПТ та ДПРО	B/C	10
11	Застосування методів сімейної психотерапії	B/C	10
12	Застосування методів групової психотерапії	B/C	10
13	Участь лікаря-психолога в системі надання невідкладної медичної допомоги населенню в надзвичайних ситуаціях	A	5
14	Загальні військово-медичні навички лікаря-психолога	A	5
15	Впровадження психопрофілактичних заходів в практику - створення здорового психологічного клімату в лікувальному закладі	C	5
16	Розробка системи психогігієнічних заходів в конкретних умовах (в сім'ї, в медико-профілактичних закладах тощо)	C	5
17	Врахування в роботі лікаря-психолога особливостей пацієнтів з неврологічними розладами	A	5
18	Надання невідкладної медичної допомоги	A	5

ПЕРЕЛІК ПРАКТИЧНИХ НАВИЧОК,

якими повинен володіти інтерн за спеціальністю
«Медична психологія»

№ з/п	Назва маніпуляції	Ступінь оволодіння
1.	Ефективне спілкування щодо психічного здоров'я та методів його збереження зі спеціальною та загальною аудиторіями державною та іноземною мовами, представляючи складну інформацію у зручний та зрозумілий спосіб усно і письмово, використовуючи	С
2.	Організація роботи колективу в розв'язанні актуальних проблем медичної психології.	С
3.	Проведення діагностичного огляду пацієнта з психічним розладом	С
4.	Складання плану медико-психологічного обстеження пацієнта	С
5.	Складання консультативного висновку лікаря-психолога	С
6.	Проведення медико-психологічного дослідження і виявлення психологічних і соціальних чинників, що провокують психічний розлад	С
7.	Оцінка результатів психодіагностичного обстеження	С
8.	Встановлення диференційного діагнозу	С
9.	Встановлення клініко-психологічного та синдромального психопатологічного діагнозу	С
10.	Визначення необхідності спеціальних методів дослідження (лабораторних, функціональних), організація їх виконання та інтерпретація	С
11.	Визначення показань та характеру медико-психологічної допомоги (консультування, психологічна корекція, психотерапія)	С/D
12.	Надання медико-психологічної допомоги пацієнтам з психічними розладами	С/D
13.	Надання медико-психологічної допомоги пацієнтам з соматичними хворобами	С/D
14.	Надання медико-психологічної допомоги пацієнтам з ендокринологічними хворобами	С/D
15.	Надання медико-психологічної допомоги пацієнтам з онкологічними хворобами	С/D
16.	Надання медико-психологічної допомоги пацієнтам хірургічного стаціонару	С/D
17.	Надання медико-психологічної допомоги пацієнткам акушерсько-гінекологічного стаціонару	С/D
18.	Діагностування психічних і поведінкових розладів у вагітних, породіль та пацієнтів гінекологічних медичних установ	С/D
19.	Проведення медико-психологічного супроводу вмираючого	С/D
20.	Визначення актуального психічного стану пацієнта, в тому числі наявність стресу, фрустрації, невротичних розладів	С
21.	Проведення психологічного дослідження хворих дітей	С/D
22.	Оцінювання психічного та фізичного розвитку дитини	С
23.	Визначення методу доцільного психологічного впливу на дитину	С

24.	Проведення цілеспрямованої психологічної бесіди з пацієнтом	С
25.	Складання програми психологічного (патопсихологічного) дослідження пацієнта	С
26.	Проведення психологічного (патопсихологічного) обстеження хворого	С
27.	Проведення нейропсихологічного дослідження гнозису, праксису, мовленнєвих функцій	С
28.	Інтерпретування результатів патопсихологічного обстеження і складання його висновку	С
29.	Обґрунтування тактики терапії з урахуванням індивідуальних особливостей хворого та загальних закономірностей перебігу хвороби	С/D
30.	Розробка для хворих індивідуальних програм психотерапії та психологічної реабілітації	С/D
31.	Надання екстреної психологічної допомоги при стресах, життєвих кризах, суїцидальних намірах: розпізнавати випадки, що потребують невідкладної психологічної допомоги і обрання тактики надання допомоги і надання невідкладної психологічної та психотерапевтичної допомоги	С
32.	Проведення медико-психологічної експертизи (медико-трудова, військової, педагогічної, судово-психологічної)	В
33.	Формування груп психокорекції, психотерапії, тренінгові групи та групи самопомоги;	В
34.	Оформлення медичної та медико-психологічної документації (карта амбулаторного хворого, історія хвороби, санаторно-курортна карта, лікарняний лист, документація для МСЕК, записи в журналі спостережень, в журналах індивідуально-психологічних консультацій, експериментальних та психодіагностичних досліджень та психологічної роботи)	С/D
35.	Проведення психокорекції конфлікту і конфліктних переживань	С
36.	Застосування методів сугестивної психотерапії	А
37.	Застосування методів самонавіювання та аутогенного тренування	А/В
38.	Застосування методів психотерапії при постстресових розладах: когнітивно-поведінкової психотерапії (КПТ), ТФ КПТ та ДПРО	В/С
39.	Застосування методів сімейної психотерапії	В/С
40.	Застосування методів групової психотерапії	В/С
41.	Участь лікаря-психолога в системі надання невідкладної медичної допомоги населенню в надзвичайних ситуаціях	А
42.	Загальні військово-медичні навички лікаря-психолога	А
43.	Впровадження психопрофілактичних заходів в практику - створення здорового психологічного клімату в лікувальному закладі	С
44.	Розробка системи психогігієнічних заходів в конкретних умовах (в сім'ї, в медико-профілактичних закладах тощо)	С
45.	Участь лікаря-психолога в системі надання невідкладної медичної допомоги населенню в надзвичайних ситуаціях	А
46.	Загальні військово-медичні навички лікаря-психолога	А

ОСВІТНЬО-КВАЛІФІКАЦІЙНА ХАРАКТЕРИСТИКА лікаря-інтерна за спеціальністю «Медична психологія»

Завдання та обов'язки.

Керується законодавством України про охорону здоров'я та нормативно-правовими актами, що визначають діяльність органів управління і закладів охорони здоров'я, організацію психологічної допомоги населенню.

Здійснює психопрофілактику серед людей груп ризику щодо розвитку психічних, психосоматичних та поведінкових розладів, психодіагностику, лікування і медико-психологічну реабілітацію пацієнтів з різними соматичними захворюваннями спільно з відповідними лікарями-спеціалістами, пацієнтів з різними видами психічних, психосоматичних та поведінкових розладів, надає їм медико-психологічну допомогу, в тому числі телемедичне консультування. Здійснює заходи з психопрофілактики професійного вигорання працівників закладу охорони здоров'я та пацієнтів. Надає медико-психологічну допомогу особам різного віку, які її потребують. Планує роботу та аналізує її результати. Керує роботою молодших спеціалістів з медичною освітою. Веде лікарську документацію, в тому числі в електронній формі. Бере участь в поширенні медико-психологічних знань серед населення щодо психогігієни. Дотримується принципів медичної етики і деонтології. Постійно удосконалює свій професійний рівень, в тому числі обов'язково проходить супервізії (професійну допомогу та підтримку, спрямовану на роботу з професійними труднощами, аналіз недоліків та удосконалення організації роботи) індивідуально або в групі.

Повинен знати: законодавство про охорону здоров'я та нормативно-правові акти, що регламентують діяльність органів управління і закладів охорони здоров'я, організацію психологічної допомоги населенню; основи права в медицині; принципи медичної етики і деонтології; права, обов'язки та відповідальність лікаря-психолога; медико-біологічні та клінічні науки на рівні лікаря-спеціаліста; основи психофармакології та психофармакокінетики; основні види і методи психотерапії, сучасні методи психодіагностики, психопрофілактики, лікування та реабілітації; клініку основних психічних, психосоматичних соматопсихічних розладів; загальні та спеціальні методи обстеження пацієнтів, трактування даних цих обстежень; загальну, клінічну та соціальну психологію, патопсихологію, нейропсихологію, основи етнокультуральних особливостей; засади проведення трудової, військово-лікарської та судово-психологічної експертизи; форми і технології дистанційної роботи; правила оформлення медичної документації, в тому числі в електронній формі; сучасну літературу за фахом та методи її узагальнення; правила та норми охорони праці, виробничої санітарії; засоби протипожежного захисту.

Повинен володіти державною мовою та застосовувати її під час виконання службових обов'язків відповідно до Закону «Про забезпечення функціонування української мови як державної».

3. Форма атестації (порядок оцінювання)

Поточне оцінювання здійснюється керівниками груп лікарів-інтернів у НУОЗ України імені П. Л. Шупика шляхом контролю за рівнем оволодіння компетентностями, зазначеними у відомості обліку відвідувань та успішності, яка є додатком до програми підготовки в інтернатурі.

У разі, якщо за результатами поточного оцінювання встановлено, що базою стажування не надано необхідного обсягу роботи відповідно до програми підготовки в інтернатурі, вирішується питання із зміни бази стажування.

Проміжне оцінювання здійснюється:

- профільною кафедрою НУОЗ України імені П. Л. Шупика за результатами проходження освітньої частини програми підготовки в інтернатурі;

- куратором лікарів-інтернів на базах стажування з метою перевірки ступеня оволодіння відповідними компетентностями по завершенню вивчення кожного курсу практичної частини програми підготовки в інтернатурі.

Результати проміжного оцінювання ступеня оволодіння відповідними компетентностями фіксуються у відомості обліку відвідувань та успішності та враховуються під час підсумкового оцінювання за шкалою відповідно до вимог програми підготовки в інтернатурі за конкретною спеціальністю.

По закінченню строку підготовки в інтернатурі лікарі-інтерни проходять підсумковий контроль у формі атестації для визначення знань і практичних навичок з присвоєнням звання «Лікар-спеціаліст» за спеціальністю «Медична психологія».

До атестації для визначення знань та практичних навичок з присвоєнням звання «Лікар-спеціаліст», допускаються лікарі-інтерни, які повністю виконали програму підготовки в інтернатурі.

Виконання програми інтернаттури засвідчується заліковими відомостями (відомостями обліку відвідувань та успішності лікаря-інтерна), які подаються кафедрами НУОЗ України імені П. Л. Шупика, що здійснює підготовку лікарів-інтернів, до відділу інтернаттури не пізніше, як за тиждень до початку атестації.

Допуск лікарів-інтернів до проведення атестації для визначення знань та практичних навичок з присвоєнням звання «Лікар-спеціаліст» оформлюється наказом ректора НУОЗ України імені П. Л. Шупика.

Підсумкове оцінювання (атестація) лікарів-інтернів включає:

- 1) ліцензійний інтегрований іспит «Крок 3. Загальна лікарська підготовка»;

- 2) іспит з оволодіння практичними навичками;
- 3) співбесіда зі спеціальності.

У разі нескладання лікарем-інтерном іспиту «Крок 3. Загальна лікарська підготовка» він має право один раз повторно його скласти. Повторне складання іспиту допускається у будь-який наступний термін його проведення.

Іспит з оволодіння практичними навичками та співбесіда зі спеціальності:

1) оволодіння практичними навичками перевіряється шляхом виконання лікарем-інтерном трьох пакетів практичних завдань та ситуаційних задач відповідно до Програми навчання в інтернатурі;

2) зміст іспиту базується на визначеному програмою підготовки лікаря-інтерна переліку практичних навичок та умінь, якими повинен оволодіти лікар-спеціаліст за спеціальністю «Медична психологія», та їх необхідної кількості (повторюваності для оволодіння);

3) оцінка іспиту з оволодіння практичними навичками та вміннями іспиту здійснюється за системою оцінювання, визначеною у Програмі навчання в інтернатурі;

4) для проведення іспиту з оволодіння практичними навичками та вміннями залучають реальних, стандартизованих або віртуальних пацієнтів, набори даних, ситуаційні завдання, з урахуванням особливостей спеціальності «Медична психологія»;

5) результати іспиту з оволодіння практичними навичками та вміннями оформлюється протоколом засідання атестаційної комісії та доводиться до відома лікарів-інтернів одразу після закінчення засідання комісії.

Атестацію на визначення знань та практичних навичок з присвоєнням звання «Лікар-спеціаліст» з конкретної спеціальності проводять атестаційні комісії, склад яких затверджує наказом ректор НУОЗ України імені П. Л. Шупика. До складу такої комісії входять: завідувачі профільних кафедр, що здійснюють підготовку лікарів-інтернів, професори та доценти профільних кафедр (керівники – відповідальні за підготовку лікарів-інтернів на кафедрах), спеціалісти органів (закладів) охорони здоров'я (куратори лікарів-інтернів на базах стажування).

Головами атестаційних комісій наказом Міністерства охорони здоров'я України призначаються досвідчені фахівці, зазвичай завідувачі профільних кафедр, що здійснюють підготовку лікарів-інтернів.

За позитивних результатів атестації НУОЗ України імені П. Л. Шупика оформлюється та видається сертифікат лікаря-спеціаліста з відповідною спеціальністю.

При негативному результаті іспиту з оволодіння практичними навичками та вміннями лікар-інтерн вважається таким, що не засвоїв вміння і не оволодів практичними навичками, передбаченими програмою підготовки в інтернатурі, та відповідно вважається неатестованим.

Можливість повторного складання іспиту з оволодіння практичними навичками та вміннями не передбачено.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

Основна література

1. Основи законодавства про охорону здоров'я <https://zakon.rada.gov.ua/laws>
2. Дитяча психіатрія : підручник / Г. М. Кожина, В. Д. Мішиєв, В. І. Коростій [та ін.] ; за ред. : Г. М. Кожиної, В. Д. Мішиєва. – К. : Медицина, 2014. – 375 с.
3. Діагностика та лікування розладів психіки: довідник лікаря сімейної медицини-загальної практики та лікаря-невролога / [авт. кол.: Мішиєв В.Д., Михайлов Б.В., Гриневич Є.Г., Омелянович В.Ю. та ін.]; за ред. В.Д. Мішиєва. – Київ : Професійні видання, 2020. – 74 с.
4. Комунікативні навички лікаря: підруч. для студ. вищих мед. навч. закл. та фахівців практ. мед. / О.С. Чабан, О.О. Хаустова, В.Ю. Омелянович та ін.; за заг. ред. О.С. Чабан. 2-ге видан. переробл. і доповн. – К.: Видавець Заславський О.Ю., 2021 – 434 с.
5. Комунікативні навички лікаря: підручник / Колектив авторів за заг. ред. О.С. Чабан. – К.: Медпринт, 2022 – 400 с.
6. Медична психологія / С.Д.Максименко, І.А.Коваль та ін.- К.: Слово, 2014. – 516 с.
7. Медична психологія : в 2-х т. Т. 1. Загальна медична психологія / [Г.Я. Пілягіна та ін.] ; за ред. Г.Я. Пілягіної. – Вінниця : Нова Книга, 2020 – 288 с.
8. Медична психологія : в 2-х т. Т. 2. Спеціальна медична психологія / [Г.Я. Пілягіна та ін.] ; за ред. Г.Я. Пілягіної. – Вінниця : Нова Книга, 2020 – 496 с.
9. Медична психологія. Еталони практичних навичок: навчальний посібник / О.С. Чабан, О.О. Хаустова, В.Ю. Омелянович. – Львів : Магнолія, 2023. – 352 с.
10. Невідкладна допомога в психіатрії і наркології: Монографія. / О.С. Чабан, О.О. Хаустова, В.Ю. Омелянович - К.: Видавничий дім «Медкнига», 2019. – 168 с., з іл.
11. Психіатрія (під ред. В.М. Козідубової, В.М. Кузнєцова, В.А. Вербенко, Л.М. Юр'євої, О.О. Фільца, І.О. Бабюка).- Харків: Оберіг, 2013. – 1164 с.
12. Розлади психічної сфери внаслідок бойових дій: Навчальний посібник / В.Д. Мішиєв, Б.В. Михайлов, Є.Г. Гриневич, В.Ю. Омелянович – Київ.: «Професійні видання, 2022, – 136 с.
13. American Psychiatric Association (2013). Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders (Fifth ed.). Arlington, VA: American Psychiatric Publishing. pp. 5– 25. ISBN 978-0-89042-555-8.
14. Clark LA, Cuthbert B, Lewis-Fernandez R, et al. Three Approaches to Understanding and Classifying Mental Disorder: ICD-11, DSM-5, and the National Institute of Mental Health's Research Domain Criteria (RDoC). Psychol Sci Public Interest. 2017;18(2): 72-145. doi:

- 10.1177/1529100617727266
15. Cohen A. Addressing comorbidity between mental disorders and major noncommunicable diseases. Copenhagen: WHO Regional Office for Europe; 2017. Accessed October 28, 2021. <https://www.euro.who.int/en/publications/abstracts/addressing-comorbidity-between-mental-disorders-and-major-noncommunicable-diseases-2017>
  16. Data and resources: prevalence of mental health. In: Health topics. Copenhagen: WHO Regional Office for Europe; 2018. Accessed April 24, 2021. <http://www.euro.who.int/en/health-topics/noncommunicable-diseases/mentalhealth/data-and-statistics>
  17. Doherty AM, Kelly J, McDonald C, O'Dwyer AM, Keane J, Cooney J. A review of the interplay between tuberculosis and mental health. *Gen Hosp Psychiatry*. 2013;35(4):398-406. doi:10.1016/j.genhosppsy.2013.03.018
  18. First MB, Reed GM, Hyman SE, Saxena S. The development of the ICD-11 Clinical Descriptions and Diagnostic Guidelines for Mental and Behavioural Disorders. *World Psychiatry*. 2015;14(1):82-90. doi:10.1002/wps.20189
  19. Global Burden of Disease Study. Global health data exchange. Washington (DC): Institute for Health Metrics and Evaluation; 2016. Accessed April 24, 2021. <http://ghdx.healthdata.org/gbd-results-tool>
  20. Global Health Observatory data repository. Geneva: World Health Organization; 2017. Accessed October 28, 2021. <http://apps.who.int/gho/data/node.home>
  21. International Advisory Group for the Revision of ICD-10 Mental and Behavioural Disorders. A conceptual framework for the revision of the ICD-10 classification of mental and behavioural disorders. *World Psychiatry*. 2011;10(2):86-92. doi:10.1002/j.2051-5545.2011.tb00022.x
  22. Kaplan & Sadock's Synopsis Of Psychiatry. Behavioral Sciences/Clinical Psychiatry; 11th ed. Wolters Kluwer. 2015
  23. Kleinman A. Rethinking psychiatry: from cultural category to personal experience. Free Press; 1991.
  24. Littlewood R. Psychiatry's Culture. *International Journal of Social Psychiatry*. 2016;42(4):245-268. doi:10.1177/002076409604200402
  25. Parnas J, Sass LA, Zahavi D. Recent developments in philosophy of psychopathology. *Curr Opin Psychiatry*. 2008;21(6):578-584. doi:10.1097/yco.0b013e32830e4610
  26. Potter NN. Recent developments in philosophy of mind and psychopathology. *Curr Opin Psychiatry*. 2010;23(6):542-545. doi:10.1097/YCO.0b013e32833d41ed15.
  27. Reed GM, Drescher J, Krueger RB, et al. Disorders related to sexuality and gender identity in the ICD-11: revising the ICD-10 classification based on current scientific evidence, best clinical practices, and human rights considerations. *World Psychiatry*. 2016;15(3):205-221. doi:10.1002/wps.20354
  28. Reed GM, First MB, Kogan CS, et al. Innovations and changes in the ICD-11 classification of mental, behavioural and neurodevelopmental disorders. *World*

- Psychiatry. 2019;18(1):3-19. doi:10.1002/wps.20611
29. Reed GM, Mendonca Correia J, Esparza P, et al. The WPA-WHO Global Survey of Psychiatrists' Attitudes Towards Mental Disorders Classification. *World Psychiatry*. 2011;10(2):118-131. doi:10.1002/j.2051-5545.2011.tb00034.x
  30. Sadler J. Values in psychiatric diagnosis and classification. In: Fulford KW, Davies M, Gipps R, et al. *The Oxford handbook of philosophy and psychiatry*. Oxford University Press; 2013
  31. Schatzberg AF, DeBattista C. *Manual of Clinical Psychopharmacology*. 8th ed. Washington DC: American Psychiatric Publishing Inc; 2015
  32. Stahl SM. *Essential Psychopharmacology. Neuroscientific basis and Practical Applications*. 3rd edn. Cambridge, UK: Cambridge University Press; 2008
  33. Stahl SM. *Essential Psychopharmacology: The Prescriber's Guide*. Cambridge, UK: Cambridge University Press; 2009
  34. Uthman OA, Magidson JF, Safren SA, Nachega JB. Depression and adherence to antiretroviral therapy in low-, middle- and high-income countries: a systematic review and meta-analysis. *Curr HIV/AIDS Rep*. 2014;11(3):291-307. doi:10.1007/s11904-014-0220-1
  35. World Health Organization. *Global Tuberculosis Report 2019*. WHO; 2019.

Допоміжна література:

1. Кісарчук З.Г. Теоретико–методологічні проблеми діяльності практикуючого психолога. // *Практична психологія: теорія, методи, технології*. – К., 1997.
2. Клінічна суїцидологія (за ред.. Л.М. Юр'євої, Н.О. Марути, І.В. Лінського). - Харків, Видавець Строков Д.В., 2020. – 302 с.
3. Коняєва А.П., Лисенко В.П., Тітова Т.М., Фурман А.В. Етичний кодекс товариства психологів України. – К.–Донецьк, 1993.
4. Критерії діагностики та принципи лікування розладів психіки. Клінічний посібник / Підкоритов В.С., Букреев В.І., Кузьмінов В.М. та ін. – Харків: Фоліо, 2001. – С.71-80.
5. Медицина невідкладних станів: Швидка і невідкладна медична допомога: Підручник / За ред. І.С. Зозулі. Розділ: Невідкладна допомога в психіатрії. Кузнецов В.М.— К.: ВСВ "Медицина", 2012. — 728 с.
6. Оржеховська В.М. Методика позбавлення неповнолітніх наркогенних звичок: Методичний посібник. – К.: ІСДО, 1995.
7. Соціально-стресові розлади (клініка, діагностика, профілактика) (за ред.. П.В. Волошина, Н.О. Марути). - Харків, Видавець Строков Д.В., 2016. – 335 с.
8. Степаненко В. Етика. К.: Лібра, 1998.
9. Сучасні проблеми суїцидології (за ред. П.В. Волошина, Н.О. Марути)

Харків, Видавець Строков Д.В., 2017 – 288с.

10. Ургентна психіатрія (клініка, психодіагностика, терапія невідкладних станів). / Дзюб Г. К., Кузнецов В. М., Нестерчук Н. В. / К., 2010. — 190 с.